

Munkatársak: Váczi Gábor régész; Bacskai István, Bacskai Zsolt, Dankó Szabolcs, Kalla Bálint, Sándor Lajos technikusok; Bíró Péter, Bodnár Csaba, Füzesi András, Kalli András, Koller Beáta, Lamm Flóra, Nagy Nándor, Paár Ferenc, Soós Eszter, Szilágyi Márton, Tóth Farkas Márton régészhallgatók.

SZABÓ GÁBOR

17. Balatonfüred, Balaton utca (Hrsz.: 3837/11–12)
(Veszprém megye) B

2007. május 7–18. között a fenti telken próbafeltárást végeztünk, a 2006. évi próbafeltárást kiegészítéseként. A 3837/11 hrsz. telken új régészeti objektum nem mutatkozott, illetve szórvány régészeti leletanyag sem került elő. A 3837/12 hrsz. telken a humuszolás után kirajzolódtak a 76–90. sz. objektumok foltjai, illetve a korábban a kutatóárokban csak félig feltárt 34. és 46. sz. objektumok fel nem tárt részletei. Az objektumok egy cölöpös szerkezetű épületre utalnak. Régészeti leletanyagot csak két cölöplyukban találtunk – durva, rossz minőségű bronzkori oldaltöredéket illetve kevés égett paticstöredéket.

PALÁGYI SYLVIA

18. Balatonfüred, Balaton utca (Hrsz.: 6196/1)
(Veszprém megye) B

2007. szeptember 11–14. között próbafeltárást és szakfelügyeletet végeztünk a telken. Egymástól 2 m-re, 3 db 2 m széles és 9,25 m hosszú ÉK–DNy-i kutatóárkot jelöltünk ki. A tisztítás során szórványosan került elő néhány bronzkori kerámiatöredék. Az úszómedence helyének megtisztítása után a köves-kavicsos, világosszürke felületen két nagyméretű őskori gödör jelentkezett. Tisztításuk során kerámiatöredékeket gyűjtöttünk be. A garázs tervezett helyének megtisztítása után, mely során szintén kerültek elő szórványként őskori kerámiatöredékek, újabb objektumfoltok mutatkoztak.

CSIRKE ORSOLYA

19. Balatonfűzfő, elkerülő út
(Veszprém megye) B, Ró, A

2006. február 15. és április 21., ill. szeptember 18. és december 2., majd 2007. február 26. és április 28., ill. július 2. és szeptember 3. között a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság a Balatonfűzfőt elkerülő út nyomvonalán megelőző feltárást végzett. A régészeti munka 2006-ban 33 336 m²-t, 2007-ben 5584 m²-t érintett, ennek során 2006-ban 260, 2007-ben 61 objektumot, valamint a római kori település négy kőépületének részleteit tártuk fel.

2006-ban a település bronzkori objektumai közül árkok, kemencék (a hozzá tartozó munkagödörrel), több agyaggyerögödör ill. felszíni építményekre utaló cölöplyukok kerültek elő.

A 71. sz. út és az elkerülő út találkozásánál kialakítandó körforgalom területén 4 római kori épületet ill. annak részleteit, egy kerítésfalat, valamint egy kutat sikerült meghatározni. A rétegvizonyok alapján két, egy korai, 2. századi és egy késői, 4. századi periódust különíthetünk el. Az átépítések kisebb-nagyobb mértékben valamennyi épületet érintették. A III. sz. épület helyiségeinek egy részét terrazzopadlával burkolták. Az előkerült leletanyag rendkívül gazdag és változatos. A nagy mennyiségű kerámiaanyag mellett gyakoriak voltak az érmek (ezen belül valószínűsíthetően lehet az 1. sz. ház III. helyiségében egy edényben elrejtett 4. századi éremgyüttest). Feltűnő a terra sigillata nagy száma. A vasszerszámok, vaseszközök, félkész fibulák fémmegmunkáló műhely(eke)t feltételeznek. A korai rétegekhez köthető egy báziskő, és egy hármass vas drótköteggel átkötött kőnehezék is.

A munkaterület ÉÉK-i sávjában három késő avar kori sírt is feltártunk. Mellékleteik között kerámiaedény, bronzveretek, bronzkarika, vastöredékek, ill. íjsont maradványai voltak.

2007-ben a munkát nagymértékben nehezítette, helyenként lehetetlenné tette a feltörő talajvíz. Az objektumok nagy hányadát képező, viszonylag kevés leletanyagot tartalmazó anyagnyerögödör és árok a már korábban feltárt bronzkori telephez tartozott. Az objektumok között, szórvány jelleggel, néhány kora római leletanyaggal (közte Faltenbecher, terra sigillata, festett kerámia) keltezhető gödör is előkerült.

CSIRKE ORSOLYA – PALÁGYI SYLVIA

20. Balatongyörök, golfpálya

(Zala megye) U, B, Ró

2007. április 2. és május 21. között régészeti szakfelügyeletet láttam el a golfpálya (max. 50 cm mélységű) humuszolásának munkálatainál. Ennek során neolitikus (DVK), bronzkori (urnamezős kultúra) valamint római kerámiatöredékek, szentgáli pattintott kőeszköz- és magkötötöredékek, valamint teguladarabok kerültek elő. A leletek térbeli szóródása alapján nagy valószínűséggel sikerült megállapítani a lelőhely ÉK-i, K-i szélét.

HAVASI BÁLINT

21. Balatonkenese, Sándor-hegy

(Veszprém megye) U, Kö

2007. július 7-én terepbejárást végeztünk régészeti hatástanulmány készítéséhez.

Sándor-hegy 1. (MRT 2. k. 8/16 lh.): Az egykori Sándor falu helye, amely 11. századi alapításától kezdve a 17–18. századig folyamatosan a Veszprém-völgyi apácakolostor és jogutódjai (győri jezsuiták, tanulmányi alap) birtoka volt. A falu a Rákóczi-szabadságharc idején pusztult el. Régészeti kutatása eddig nem történt meg. Június 7-én rendkívül rossz megfigyelési körülmények között az MRT által említett felhagyott bányát sikerült

azonosítanunk a terepen. A bánya Ny-i oldalából egy késő középkori edény peremtöredékét gyűjtöttük. A lelőhely központi része feltehetően a bányától Ny-ra eső lapos dombtetőn – a Margit-forrás és a bánya közötti részen – lehetett. Nyilván a közeli Margit-forrás biztosította az itt élők vízszükségletét. A lelőhely talán a bányától K-re eső dombtetőn is folytatódhat, kiterjedésének pontos behatárolása nem sikerült.

Sándor-hegy 2. (MRT 2. k. 8/17 lh.): Újkőkori, a lengyeli- és a vonaldíszes kultúrához tartozó lelőhely. Felszíni megfigyelésekből ismert, régészeti feltárása eddig nem volt. A rendkívül sűrű és magas növényzet miatt a lelőhely megközelítése sem Balatonkenese, sem Balatonfűzfő felől nem sikerült. A lelőhelyet csak távolabbról fényképeztük le. A lelőhely a Margit-forrástól Ny-ra eső lapos dombtetőre valószínűsíthető, pontos behatárolása lehetetlen volt.

RAINER PÁL

22. Balatonszemes, Bagolyvár

(Somogy megye) Kk, Kú

2007. június 18–25. között megelőző feltárást végeztünk az egykori Törökvár területére tervezett fürdőmedence és pavilon helyén. A telken álló régi (1. sz.) épület ÉNy-i sarkától Ny-ra 5 m-re és attól É-ra 2,5 m-re lévő területen jelölték ki a tulajdonosoknak készülő fürdőmedence DK-i sarkát. Ez egyértelműen a 16–17. századi török erődítmény ÉNy-i sáncának területére esett. A DK-i házsaroktól 2,5 m-re tűztük ki az 1. sz. kutatóárkunk alappontját. A tőle K-re és Ny-ra kimért 1-1 m adta az 1. sz., É-D-i irányú, 15,85 m hosszú kutatóárkunk szélességét. Feltárásunk során a DK-i cövektől É-ra 7,3 m-től 10,3 m-ig egy 3 m széles, égett paticsos réteg É-i részén, kívül, 44–45 cm-es mélységben téglák kerültek elő. Találtunk egy 27×13×6 cm-es téglát is, de ennél vastagabb és szélesebb típusok is voltak. Nagyon sok paticsot figyelhettünk meg, többet vessző-, azaz sövénylenyomatokkal. Szabálytalan formájú kövek is a felszínre kerültek. A nagyon sok állatcsont mellett különböző kerámiát: belül zöld és barnamáz, kívül vonalkázott díszű bögre-, fazék- és táltöredékeket (oldalakat, aljakat stb.), valamint barbotinos technikával díszített peremeket találtunk. A törmelékből egy vaspatkó és vaszabla is a napvilágra került. A rábontásból, D-ről 8 m távolságra, a partfaltól Ny-ra 70 cm-re az égett, paticsos részből egy 0,5 m hosszú és 15 cm vastag égett gerenda darabja került elő. A Ny-i 1,5 m széles rábontásban, 30–50 cm-es mélységben a humuszos, törmelékes talajban állatcsontok, kerámia: piros peremtöredékek, fekete vastag aljtöredékek, piros gyümölcstál oldala, nagy fazékalj, oldal- és földarabjai voltak. Ez volt a vár pusztulás utáni elegyengetésének a rétege, amely alatt egy égett, paticsos objektum (ház?) maradványa létezett. Ez a paticsos réteg Ny-on egyenetlenebbül és magasabban mutatkozott. Az itt megtalált égett réteg egy 90×60 cm-es feltban jelentkezett.

Az 1. sz. kutatóárokban és a Ny-i, a K-i rábontásban előkerült török kori objektum (összeomlott ház?) réteget átmetsztük É-D-i és Ny-K-i irányban; 27 cm-es mélységben egy tapasztott, sima agyagréteg és egy 93 cm-es átmérőjű felt (gödör?) nyoma látszott. Felszedtük az égett gerenda kb. 0,5 m hosszú és 20–25 cm széles maradványát is.

A Ny-i sáncoldalhoz tervezett pavilon helyének kutatásakor a 2. és a 3. sz. szelvényben csak lépcsők, azaz teraszok kihagyásával kutattuk a sánc esetleg megmaradt szerkezetét. A 2. sz. szelvény K-i falánál megfigyelhettük a Ny-i sánc metszetét. Az 1 m vastag humuszos, növényzettel borított feltöltés alatt egy 1,5 m vastag homokos és agyagos feltöltés volt. Jól látszott, hogy csupán a sánc alsó része, épített szakasza maradt meg. A különböző védművek, az esetleges összetartó faszerkezet még nyomokban sem jelentkezett. Sőt a sánc külső, Ny-i oldalából is elhordtak már legalább 1 m-t.

A 3. sz. szelvény D-i metszetében a DNy-i saroknál 2,5 m-es mélységig ástunk le. Itt megtaláltuk a sáncárok feltöltésének legelső fázisát. Itt, az árok legmélyebben lévő ÉNy-i részéből a feketés talajból téglák, patics darabjai kerültek elő. (Ezek a vár maradványainak azon elbontási részéből származhattak, amelyeket a még nyitott sáncárokba dobáltak.) Ez a bontási szint másutt, így már az 1. sz. kutatóárok 20–30 cm-es legfelső, helyenként többrétegű feltöltési szintje alatt, így az É-i részen (ÉNy-i sarokban!) még mélyebben lévő égés-gödörben is előkerült. Ezek az égési rétegek utalnak a vár pusztulására, valamint az utána történő elbontásokra, például a napjainkig történő építkezésekre, amelyeknek során többször is feltölthették a vár belsejét és sáncárkait is.

Az 1. sz. kutatóárkunk legfelső rétege alól a második, a 40–60 cm-es mélységig lenyúló feltöltési rétegekből előkerült 17. századi kerámia, állatcsontok a vár utolsó időszakából származnak. A paticsos objektum (ház?) alapjában lévő sározasos padlószint és a fölötté fekvő égett gerenda a várnak a végső pusztulásához, vagyis 1683-hoz köthető.

A források szerint a palánkvárat az ekkor elmenező török őrség maga gyújtotta fel.

Munkatárs: N. Hrotkó Zsuzsanna.

MAGYAR KÁLMÁN

23. Balmazújváros, Ipari park

(Hajdú-Bihar megye) Szk, Á

2007-ben a Hortobágyi Nemzeti Park 72 km elektromos légkábelt földkábelre cserélt. A város DNy-i szélén a régi temető mellett húzódott a nyomvonal. Az előzetes terepbejárások alkalmával ezen a területen nem észleltünk régészeti jelenséget. A földmunkák közben azonban több nagyméretű objektum sötét feltját és 3–4 kemence maradványát figyeltük meg.

A közel 300 m hosszú nyomvonalszakaszon összesen 45 régészeti objektumot regisztráltunk. A megelőző fel-